Objektiv skattning samverkansområdet för kontroll av luftkvalitet i Jönköpings län

2026

Jönköpings läns Luftvårdsförbund

Bakgrund

Luftkvaliteten i kommunerna i Jönköpings län kontrolleras samordnat genom länets samverkansområde. Jönköpings läns luftvårdsförbund är huvudman för samverkansområdet. Mer information om upplägget på samverkansområdet samt samverkansområdets kontrollprogram finns på Förbundets hemsida[1].

Den nuvarande programperioden löper mellan åren 2026-2029. Den objektiva skattningen gäller för samtliga ingående kommuner:

- Aneby
- Eksjö
- Gislaved
- Gnosjö
- Habo
- Jönköping
- Mullsjö
- Nässjö
- Sävsjö
- Tranås
- Vaggeryd
- Vetlanda
- Värnamo

Lokala förutsättningar Jönköpings län

Jönköpings län har ca 370 000 invånare och består av 13 kommuner. Störst är Jönköping med ca 150 000 invånare. Övriga kommuner i länet är betydligt mindre.

Länets geografiska position mitt i södra Sverige gör länet till en naturlig nod mellan storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö. Flera viktiga vägar går igenom länet, med Europaväg 4 (E4) som den största vägen som korsar länet.

Jönköpings län är centrum för många logistikföretag, vilket genererar mycket transporter. Tillverkningsindustrin består i stor utsträckning av många mindre företag. Bland de största industrierna kan nämnas Husqvarna AB och Munksjö AB, i Jönköpings kommun.

Under varje påsk genomförs vanligtvis motormässan på Elmia, Jönköping. Det är en av Skandinaviens största motormässor och leder alltid till en stor trafikökning i trakten av Jönköping. Många reser i veteranbilar till mässan.

[1] Startsida - Luftvårdsförbunden i sydost

Föroreningar som övervakas i länet 2025 och 2026

För mer information om genomförda mätningar och beräkningar se kontrollprogrammet.

Kvävedioxid (NO_2)

Sedan 2013 så genomförs det kontinuerliga mätningar i Jönköpings kommun, samt även modellberäkningar i SIMAIR i samtliga kommuner. De modellerade årsmedelvärdena ligger under nedre utvärderingströskeln i samtliga kommuner i samverkansområdet. I Jönköpings kommun ligger treårsmedlet för sämsta gatan precis under nedre utvärderingströskeln. I kommunen genomförs det även mätningar.

Mätningarna visar att halterna vid Kungsgatan i Jönköping har sjunkit under de senaste åren. År 2025 klarades MKN och trösklarna.

Resultat från både mätningar och beräkningar rapporteras till datavärden.

Svaveldioxid (SO_2)

Kontinuerliga mätningar i Jönköping i gaturum visar att halterna där är mycket låga. Det finns inte heller någon större punktkälla i länet[2].

Bensen

Under åren 2013-2021 så genomfördes det kontinuerliga mätningar i Jönköpings kommun. Mätningarna visade på låga halter långt under utvärderingströsklar, miljökvalitetsnorm och miljömål.

I alla kommuner har det även genomförts modellberäkningar i SIMAIR. De modellerade årsmedelvärdena ligger under nedre utvärderingströskeln i samtliga kommuner i samverkansområdet. Från och med 2026 finns inte längre möjligheten att modellera halterna av bensen i SIMAIR.

Partiklar (PM10)

Sedan 2013 så genomförs det kontinuerliga mätningar i Jönköpings kommun, både i gaturum och i urban bakgrund, samt även modellberäkningar i SIMAIR i samtliga kommuner. De modellerade årsmedelvärdena ligger under nedre utvärderingströskeln i samtliga kommuner i samverkansområdet förutom i Jönköpings kommun, där det genomförs mätningar. Resultat från båda dessa moment rapporteras till datavärden.

[2] Utsläpp i siffror

Mätningarna i Jönköping visar att Nedre utvärderingströskeln för dygnsmedel överskrids regelbundet vid Kungsgatan 2A. Årsmedlet ligger dock under den nedre utvärderingströskeln. Under början av 2026 så flyttades mätstationen till Odengatan.

Under år 2026 genomfördes även mätningar i Vetlanda. Halterna av PM10 låg under utvärderingströsklarna.

Partiklar (PM2,5)

PM2,5 har inte övervakats av godkänd mätutrustning i länet under år 2025 men från och med januari 2026 mäts PM2,5 vid Odengatan i Jönköping.

Det finns sensorer, som dock inte uppfyller kraven i lagstiftningen, uppsatta i Gislaved och i Jönköping som mäter PM2,5. Dessa kan ge en indikation av halterna och hur de varierar.

Föroreningar som inte övervakas i länet

Bens(a)pyren

Egen uppvärmning är den stora källan till bens(a)pyren. 2015 genomförde SMHI en nationell kartering av emissioner och halter av bens(a)pyren för att identifiera potentiella riskområden för höga halter[3]. I kartläggningen framgår det att det endast är en kommun inom samverkansområdet, Gislaved, som kan ha områden där det finns en risk att den övre utvärderingströskeln kan överskridas. Sedan 2015 har det skett en större utbyggnad av fjärrvärmenätet i Gislaved, delvis finansierat av klimatklivet, vilket bör ha minskat utsläppen av B(a)P. Enligt nationella emissionsdatabasen[4] har även utsläppen av B(a)P minskat under de senaste åren i Gislaved och omkringliggande kommuner.

Under åren 2002-2010 genomförde Värnamo kommun mätningar av B(a)P. Värdena varierade mellan 0,11-0,27 ng/m^3 vilket ligger under den nedre utvärderingströskeln på 0,4 ng/m^3.

Metaller (Arsenik, Kadmium, Nickel, Bly)

Utsläpp av metaller till luft kommer främst från förbränning samt vid industriell verksamhet. Naturvårdsverket har i sin nationella analys bedömt att metallhalterna i Sverige sannolikt ligger långt under den nedre utvärderingströskeln, förutom i närheten av de allra största utsläppskällorna. Länet har inga större källor av metaller[5] till luft och bedömningen är därför att halterna i länet underskrider de nedre utvärderingströsklarna.

[3] SMHI, Identifiering av potentiella riskområden för höga halter ab benso(a)pyren, Meterologi nr 159, 2015

[4] Nationella emissionsdatabasen (smhi.se)

[5] Svenska utsläppsregistret

Kolmonoxid

En viktig källa för kolmonoxid är transporter. Uppmätta halter av kolmonoxid i Sverige har varit mycket låga och långt under den nedre utvärderingströskeln. Förhöjda halter av kolmonoxid har observerats vid större veteransbilskorteger i trånga gaturum vilket beror på att dessa bilar inte har lika bra rening som moderna bilar.

Det förekommer ”cruising-träffar” främst under sommaren på flera håll i länet, bland annat i Vetlanda. Dessa är dock inte särskilt stora och i de flesta tätorter i länet är bebyggelsen relativt låg, vilket bör leda till att god ventilation. Sannolikt överskrids därför inte tröskeln i länet även om halterna av kolmonoxid i länet tillfälligt kan höjas vid motorträffar. Det är därför mycket låg sannolikhet att halterna av kolmonoxid i länet skulle ligga i närheten av miljökvalitetsnormens utvärderingströsklar.